

SHIPS AND BOATS OF THE NORTH · VOLUME 1

Skinboats

OF GREENLAND · H.C. PETERSEN

215 sidor, inb., pris 300 dkr, Vikingskibshallen i Roskilde, 1986.

Detta är första delen i den nya stora serien om skepp och båtar i Norden, med Ole Crumlin Pedersen, Skuldelevsskeppens upptäckare och grundare av Vikingskibshallen och Skibshistorisk laboratorium i Roskilde, som redaktör.

Serien är stort upplagd och bland planerade verk ingår den slutgiltiga publikationen om Skuldelevfynden, Hedeby(Haithabu)skeppet, de medeltida koggfynden m m.

Den kommer alltså att innehålla en rad framtida standardverk på det skeppsarkeologiska området i Nordeuropa. Seriösa marinarkeloger av alla schatteringar gör således klokt i att'prenumerera'på serien.

Att det första bandet behandlar skinnbåtar på Grönland är en påminnelse om att även jordens största ö ingår i begreppet Norden, om än'hjemmestyret'nu är genomfört i det gamla landet Kalaallit Nunaat.

Vikingskibshallen och Nationalmuseet har f ö publicerat verket i samarbete med Grönlands landsmuseum i Nuuk(Godthåb).

Inriktningen är i god samklang med tidigare ambitioner i Roskilde, där man givit ut flera skrifter om de båda typerna av skinnbåtar: umiaqen och kajaken. Dit hör Umiaqen fra Peary land, 1980(Medd/MAS nr 2/81), bilderboken av Keld Hansen: Umiaq -en skindbåd fra Grønland, med foto av Claus Ørsted (Mallings, København), 1980

Dessa skrifter kom strax efter bygget av en kopia av fyndet från Peary land från 1400-talet med inkallade grönlänningar från Sydgrönland på Vikingskibshallen.

Dessutom har man hunnit ge ut en handbok på grönländska, danska och engelska av författaren till det nu föreliggande verket, H C Pedersen, som på danska heter Instruktion i kajakbygning.

Det finns f ö ytterligare en god bok på danska om kajaker, nämligen P Scavenius Jensen. Den grønlandske kajak og dens redskaber(Busck, Kobenhavn)1975.

H C Pedersen är själv grönlänning (Inuit), och har under lång tid forskat i både Grönland och övriga Nordeuropa kring speciellt kajaker. Fördelen med detta verk är inte minst vittnesmålet av en person, som själv vuxit upp i sista andningen av den traditionella grönländska jägarkulturen.

En annan är att båda båttyperna, kajaken och umiaqen, behandlas tillsammans och som en oerhört väsentlig del av denna kultur.

Kajaken är utan tvekan ett av de mest raffinerade redskap som människan uppfunnit, men den tillhör sannolikt Inuit-kulturens sista stadium, om än med anor tillbaka i medeltid. Kajaken har dessutom använts nästan uteslutande till enmansjakt på säl, och dess utveckling och utnyttjande står i samband med naturmiljöns fluktuerande förutsättningar för sälförekomst, d v s i första hand drivis.

Umiaqen är däremot det universella transportredskapet, och därtill ett viktigt instrument i en annan typ av jakt, som även den väcker vår beundran, nämligen valfångsten.

En grundlig kunskap om dessa båttypers karakteristiska drag och bakgrund är viktig för en sansad bedömning av den gamla diskussionen om skinnbåtar i t ex stenålderns Norden, speciellt Nordnorge.

Av de intressanta avsnitten i verket fäster jag mig speciellt vid skildringarna av resor med umiaqen, där det bl a visas på sådana urgamla drag i transportererna som bärställen (med betecknande namn som Itillersuaq, Itilleeraq m fl, som alla betyder 'bärställe' eller motsvarande, jfr de nordiska ed, eid, bor och drag) mellan fjordsystemens inre delar.

Fängslande är också intrycken av båtens rent sociala betydelse.

Förändringen till träbåtar, med föregångare och förebilder i de europeiska valfångarnas slupar, grönl. (Inuit) 'suluppi,' påvisas också i ett kort avslutningskapitel.

De tekniska avsnitten är utmärkta, även om de har sin motsvarighet i äldre verk, men den ordlista över båtterminologin som tillsammans med en uttömmande litteraturlista avrundar bokens innehåll är helt unik och av stort allmänt intresse.

Vikingskibshallen är att gratulera till en ny utomordentlig insats i den kulturhistoriska båtforskningens tjänst.

Christer Westerdahl

Vikingskibshallen
Strandengen
DK 4000 Roskilde

